

30 NĂM TẠP CHÍ XÃ HỘI HỌC: NHÌN LẠI VÀ SUY NGHĨ

MAI QUỲNH NAM*

Năm nay, chúng ta kỷ niệm 30 năm nhân ngày Tạp chí Xã hội học ra số đầu tiên. Đây là dịp tốt để nhìn lại sự trưởng thành và phát triển của Viện ta. Ngay từ buổi đầu, giới xã hội học Việt Nam đã có sự may mắn là Tạp chí Xã hội học được xuất bản cùng với sự ra đời của Viện Xã hội học. Phải nói rằng Tạp chí Xã hội học đã nhanh chóng thoát khỏi “chặng đầu” tuyên truyền cho xã hội học mà phải chấp nhận sự trộn lẫn của các yếu tố khác thuộc lĩnh vực hoạt động tư tưởng, cũng như của các khoa học xã hội và nhân văn “ngoài” xã hội học. Mặc dù, vào thời điểm đó, điều này là cần thiết. Và chẳng riêng gì ở ta, ở các quốc gia trong hệ thống xã hội chủ nghĩa thời đó, nơi có truyền thống xã hội học hơn ta, các nhà chuyên môn trong lĩnh vực khoa học này cũng đã phải chật vật trong một thời gian dài để xã hội học được khẳng định là một ngành khoa học độc lập.

Ở vào bối cảnh trời thụt của hệ thống tạp chí khoa học xã hội và nhân văn hiện nay, thì Tạp chí Xã hội học, theo tôi, vẫn thuộc hạng tạp chí khoa học xã hội đáng đọc nhất. Thành công này là do Tạp chí đứng chân ở lĩnh vực xã hội học để khẳng định bản sắc của mình, lấy đó làm tư thế của sự đóng góp trên cả hai phương diện học thuật và tư tưởng. Không phải tạp chí khoa học xã hội và nhân văn nào cũng làm được điều này, nhất là trong bối cảnh phát triển có phần ồ ạt của hệ thống báo chí hiện nay đang có sự pha trộn – (chứ không phải xuất phát từ nhu cầu của nghiên cứu liên ngành) – giữa các ngành khoa học xã hội, trên một số tạp chí chuyên ngành.

Tạp chí Xã hội học cho thấy rõ gương mặt học thuật của khoa học xã hội, trước hết là của Viện Xã hội học và mở rộng ra là giới xã hội học Việt Nam. Sự phát triển theo chiều rộng của hoạt động đào tạo xã hội học, nhu cầu bằng cấp, chức danh, đang là động lực mạnh mẽ với nhiều người viết. Bên cạnh các tác giả gắn bó nhiều năm với tạp chí, đã có thêm nhiều người viết mới xuất hiện làm cho tạp chí sinh động hơn. Đây là điều đáng mừng. Rõ ràng là xã hội học ở nước ta đã đứng chân khá lâu trên các lĩnh vực nghiên cứu quen thuộc. Chúng ta đã mất khá nhiều thời gian để vượt thoát khỏi các lĩnh vực nghiên cứu quen thuộc, na ná xã hội học có từ ngày khởi nghiệp để hình thành nên học thuật xã hội học chuyên nghiệp. Yêu cầu này đang là vấn đề hết sức cấp thiết. Nó xuất phát từ tính cấp thiết đối với vai trò và ý nghĩa của xã hội học trong bối cảnh biến đổi xã hội Việt Nam hiện nay. Tổng mục lục Tạp chí hàng năm cho thấy: phần nghiên cứu Xã hội học thực nghiệm vẫn đang chiếm số trang nhiều nhất. Phần lý thuyết xã hội học, nhất là các lý thuyết xã hội học hiện đại, và cả lý thuyết xã hội học chuyên ngành vẫn chưa có được điều cần phải có. Phần phương pháp và kỹ thuật nghiên cứu xã hội học cũng ở tình trạng tương tự. Các hướng nghiên cứu cơ bản của xã hội học hiện đại như Xã hội học thể chế, Xã hội học chính trị, Xã hội học pháp luật, Xã hội học so sánh, chưa được giới thiệu nhiều trên

* PGS. TS, Tổng Biên tập Tạp chí Xã hội học giai đoạn 2002-2006.

Tạp chí. Điều này không phải hoàn toàn do Tạp chí, lỗi ở cái nguyên nhân ban đầu, tôi đã nói ở trên, tình trạng đó từ nghiên cứu, hắt bóng sang giảng dạy và lộ ra ở hệ thống ấn phẩm. Mọi quan tâm về tình trạng này cần đặt ra trên bình diện rộng hơn của nền học thuật xã hội học ở Việt Nam.

Rõ ràng là việc xuất bản sáu số bằng tiếng Việt, hai số bằng tiếng Anh hàng năm đang là nhu cầu cấp thiết vì sự phát triển của ngành xã hội học nước nhà.